

HCS D

**Human capital and social
development.**

2026 – volume 18, issue 1

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2026 – 18-jild, 1-son

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социальноеразвитие
Jurnali**

18-jild, 1-son (fevral) 2026.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развития” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Jurnal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 29-avgustdagi 342/5-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: muhridinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

Kotib: PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor (Szechenyi Istvan universiteti, Vengriya) Mahendru Mandeep Kaur

PhD, professor (Balikesir universiteti, Balikesir, Turkiya) Blend Ibrahim

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

DSc, professor (Vengriya Qishloq xo‘jaligi va hayotiy fanlar tadqiqot universiteti, Vengriya) Zoltan Lakner

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Eshburiyev Umarbek Rashidovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA ISHLAB CHIQARISH KLASTERLARINI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

N.R.Turayeva

Qarshi davlat universiteti, Qashqadaryo, O'zbekiston.

OPEN ACCESS
HCSD

Correspondence

Turayeva Nargiza Rustamovna
tayanch doktoranti & Qarshi davlat
universiteti

Email: nargiza180@umail.uz

Tel: +99891-520-04-90

Received: 12 January 2026

Revised: 24 January 2026

Accepted: 16 February 2026

Published: 28 February 2026

Funding source for publication:
Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral
with regard to jurisdictional claims in
published maps and institutional
affiliations.

Copyright: Journal Human capital and
social development © 2 by Samarkand
State University is licensed
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlarini samarali boshqarish masalalari tahlil qilingan. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, resurslardan samarali foydalanish hamda boshqaruv jarayonlarini takomillashtirish imkoniyatlarini yaratmoqda. Tadqiqot davomida klaster boshqaruvida raqamli texnologiyalarni qo'llashning nazariy va amaliy jihatlari o'rganilib, ishlab chiqarish klasterlari faoliyatini samarali tashkil etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, ishlab chiqarish klasterlari, innovatsion iqtisodiyot, klaster boshqaruvi, raqamli texnologiyalar, iqtisodiy samaradorlik, hududiy rivojlanish.

IMPROVING MANAGEMENT MECHANISMS OF PRODUCTION CLUSTERS IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION

Annotation: This article analyzes the issues of effective management of production clusters in the conditions of digital transformation. The development of the digital economy creates opportunities for optimizing production processes, efficient use of resources, and improving management processes. During the study, theoretical and practical aspects of the use of digital technologies in cluster management were studied, and proposals and recommendations were developed for the effective organization of the activities of production clusters.

Keywords: digital transformation, production clusters, innovative economy, cluster management, digital technologies, economic efficiency, regional development..

УЛУЧШЕНИЕ МЕХАНИЗМОВ УПРАВЛЕНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫМИ КЛАСТЕРАМИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ

Аннотация: В данной статье анализируются вопросы эффективного управления производственными кластерами в условиях цифровой трансформации. Развитие цифровой экономики создает возможности для оптимизации производственных процессов, эффективного использования ресурсов и совершенствования процессов управления. В ходе исследования были изучены теоретические и практические аспекты применения цифровых технологий в управлении кластерами, а также разработаны предложения и рекомендации по эффективной организации деятельности производственных кластеров.

Ключевые слова: цифровая трансформация, производственные кластеры, инновационная экономика, управление кластерами, цифровые технологии, экономическая эффективность, региональное развитие.

Kirish

Hozirgi globallashtirish jarayonlari va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi jahon iqtisodiyotining barcha tarmoqlarida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, raqamli transformatsiya jarayonlari ishlab chiqarish tizimlarini modernizatsiya qilish, boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishlab chiqarish jarayonlarini samarali tashkil etish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlash zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

So'nggi yillarda jahon iqtisodiyotida ishlab chiqarish klasterlari hududiy iqtisodiy rivojlanishning muhim instrumenti sifatida keng qo'llanilmoqda. Klaster modeli korxonalar, ilmiy-tadqiqot institutlari, ta'lim muassasalari hamda infratuzilma subyektlarining o'zaro hamkorligi asosida innovatsion rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi. Klasterlashuv jarayoni ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish hamda hududiy iqtisodiy salohiyatni oshirish imkonini beradi. Shu jihatdan ishlab chiqarish klasterlarini samarali boshqarish iqtisodiy rivojlanishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Raqamli transformatsiya jarayonlari klaster tizimining rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), bulutli texnologiyalar, blokcheyn va Internet of Things (IoT) kabi raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini

optimallashtirish, logistika tizimlarini takomillashtirish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini bermiqda. Mazkur texnologiyalarni ishlab chiqarish klasterlari faoliyatiga joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish hamda korxonalar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash mumkin.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, innovatsion faoliyatni rag'batlantirish hamda ishlab chiqarish klasterlarini tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish, sanoatni raqamlashtirish hamda hududiy ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda ishlab chiqarish klasterlarini samarali boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayonlari ishlab chiqarish klasterlarini boshqarishda yangi yondashuvlarni talab etadi. An'anaviy boshqaruv usullari o'rnini zamonaviy raqamli boshqaruv tizimlari egallab bormoqda. Raqamli platformalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv qarorlari klaster faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq, ishlab chiqarish klasterlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq qator muammolar ham mavjud bo'lib, ular boshqaruv tizimini takomillashtirishni talab etadi.

Mavzu bo'yicha adabiyotlarni tahlili

Ishlab chiqarish klasterlarini shakllantirish va ularni samarali boshqarish masalalari zamonaviy iqtisodiyotda muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Klasterlashuv jarayonlari hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish, korxonalar o'rtasida kooperatsiya aloqalarini kuchaytirish hamda innovatsiyalarni joriy etishni tezlashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli klasterlar iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning muhim instrumentlaridan biri sifatida ko'rib chiqilmoqda.

Klaster nazariyasining ilmiy asoslari bir qator xorijiy olimlar tomonidan ishlab chiqilgan. Xususan, amerikalik iqtisodchi Michael Porter klasterlarni ma'lum hududda joylashgan o'zaro bog'langan korxonalar, ta'lim va ilmiy muassasalar hamda infratuzilma tashkilotlari majmuasi sifatida ta'riflaydi. Uning fikriga ko'ra, klasterlashuv korxonalar o'rtasidagi raqobat va hamkorlikni uyg'unlashtirish orqali innovatsiyalarni tez joriy etish hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Klaster iqtisodiyoti bo'yicha tadqiqotlar olib borgan M. Enright klasterlarni hududiy iqtisodiy rivojlanishning muhim omili sifatida baholaydi. U klasterlar korxonalar o'rtasida bilim va texnologiyalar almashuvini kuchaytirish, ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish hamda hududiy raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi.

Klaster tizimining innovatsion rivojlanishdagi ahamiyati B. Asheim, P. Maskell va A. Isaksen kabi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida ham keng yoritilgan. Ularning tadqiqotlarida klasterlar innovatsion ekotizimning muhim elementi sifatida qaralib, ilm-fan, ta'lim

va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlash orqali iqtisodiy rivojlanishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

O'zbekiston iqtisodiyotida klaster tizimini shakllantirish va rivojlantirish masalalari ham bir qator mahalliy olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, akademik S.S. G'ulomov o'z ilmiy tadqiqotlarida klasterlashuv jarayonlari iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, innovatsion faoliyatni rivojlantirish hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, klaster tizimi korxonalar o'rtasida kooperatsiya aloqalarini mustahkamlash orqali iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, iqtisodchi olim Q.X. Abdurahmonov tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda hududiy iqtisodiy rivojlanishda klasterlashuv jarayonlarining ahamiyati yoritilgan. Olimning ilmiy ishlarida klasterlar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mehnat resurslaridan samarali foydalanish hamda hududiy iqtisodiy salohiyatni rivojlantirishning muhim mexanizmlaridan biri sifatida baholanadi.

Professor A.V. Vaxabov o'z ilmiy tadqiqotlarida O'zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiya qilish jarayonida sanoat klasterlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Olimning fikriga ko'ra, klasterlashuv ishlab chiqarish jarayonlarini integratsiyalash, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda hududiy iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston iqtisodiyotida klaster tizimini rivojlantirish masalalari M. Jabbarov tomonidan ham o'rganilgan bo'lib, uning ilmiy ishlarida klasterlashuv jarayoni korxonalar o'rtasidagi ishlab

chiqarish aloqalarini rivojlantirish hamda hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishga xizmat qilishi qayd etilgan.

Qashqadaryo viloyati iqtisodiyotining rivojlanishiga oid tadqiqotlar Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti va Qarshi davlat universiteti olimlari tomonidan ham olib borilgan. Jumladan, hududiy iqtisodiy rivojlanish, sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish hamda ishlab chiqarish salohiyatini oshirish masalalari Sh. Mustafoev, B. Xolbekov va boshqa olimlarning ilmiy ishlarida o'z aksini topgan.

Shu bilan birga, zamonaviy sharoitda raqamli transformatsiya jarayonlari ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish tizimiga yangi talablarni qo'yimoqda. Raqamli texnologiyalar asosida klasterlarni boshqarish, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish hamda korxonalar o'rtasidagi axborot almashinuvini takomillashtirish masalalari hali yetarli darajada o'rganilmagan ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotda raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalalarini o'rganishda turli ilmiy yondashuv va metodlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiy nazariya, innovatsion rivojlanish konsepsiyalari hamda klaster nazariyasiga oid ilmiy qarashlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida ishlab chiqarish klasterlarining rivojlanish jarayonlarini tahlil qilishda tizimli yondashuvdan foydalanildi. Ushbu yondashuv ishlab chiqarish klasterlarini o'zaro bog'liq bo'lgan iqtisodiy subyektlar tizimi sifatida ko'rib chiqish

hamda ularning faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarni kompleks ravishda tahlil qilish imkonini beradi.

Tahlil va natijalar.

Hozirgi davrda jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish jarayonlari iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biriga aylanib bormoqda. Raqamli transformatsiya ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, boshqaruv tizimlarini takomillashtirish hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ishlab chiqarish tizimlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, resurslardan samarali foydalanish va innovatsion faoliyatni rivojlantirish imkonini bermogda.

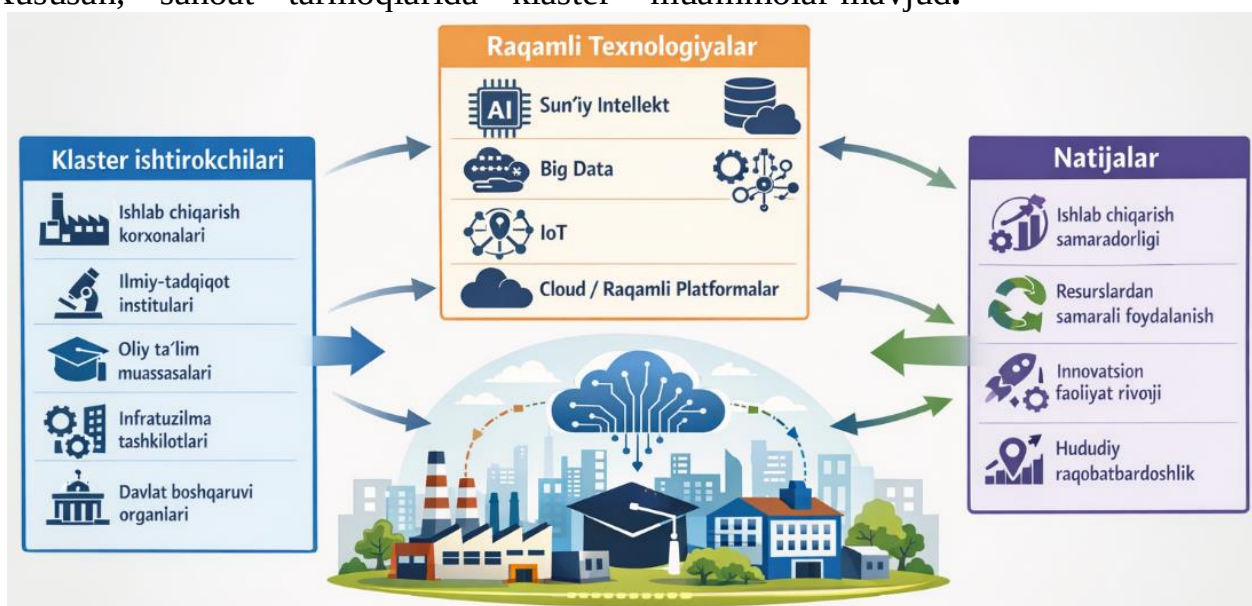
So'nggi yillarda jahon amaliyotida hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda klaster yondashuvi keng qo'llanilmoqda. Ishlab chiqarish klasterlari korxonalar, ilmiy-tadqiqot institutlari, ta'lim muassasalari hamda infratuzilma subyektlari o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish orqali innovatsion rivojlanish va iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Klasterlashuv jarayonlari ishlab chiqarish kooperatsiyasini kuchaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish hamda hududiy iqtisodiy salohiyatni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda ishlab chiqarish klasterlari faoliyatini samarali tashkil etishda raqamli texnologiyalarni joriy etish alohida dolzarb masala hisoblanadi. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), Internet of Things (IoT) va bulutli texnologiyalar kabi zamonaviy raqamli vositalar ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorligini

oshirish imkonini beradi. Shu sababli raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish hamda hududiy ishlab chiqarish klasterlarini tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, sanoat tarmoqlarida klaster

tizimini rivojlantirish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish hamda hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Biroq, ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish tizimida raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish, klaster ishtirokchilari o'rtasidagi axborot almashinuvini takomillashtirish hamda boshqaruv mexanizmlarini modernizatsiya qilish bilan bog'liq qator muammolar mavjud.

1-rasm. Raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish modeli

1-rasmda raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlarini samarali boshqarish modeli tasvirlangan bo'lib, unda klaster tizimining asosiy tarkibiy elementlari va ularning o'zaro bog'liqligi ko'rsatib berilgan. Model klaster ishtirokchilari, raqamli texnologiyalar, boshqaruv mexanizmlari hamda yakuniy natijalar o'rtasidagi o'zaro integratsiyani ifodalaydi.

Rasmning birinchi qismida klaster tizimining asosiy subyektlari sifatida ishlab chiqarish korxonalari, ilmiy-tadqiqot institutlari, oliy ta'lim muassasalari, infratuzilma tashkilotlari hamda davlat boshqaruvi organlari

keltirilgan. Mazkur subyektlar klaster tizimining institutsional asosini tashkil etib, ular o'rtasidagi hamkorlik ishlab chiqarish jarayonlarini samarali tashkil etish hamda innovatsiyalarni joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ilmiy tashkilotlar va oliy ta'lim muassasalarining klaster faoliyatiga jalb etilishi yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni ishlab chiqarishga joriy etish jarayonini tezlashtiradi.

Modelning ikkinchi qismida klaster boshqaruvida qo'llaniladigan raqamli texnologiyalar aks ettirilgan. Jumladan, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), Internet of Things (IoT) hamda

bulutli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirishning asosiy vositalari sifatida ko'rsatilgan. Ushbu texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, ma'lumotlarni tezkor qayta ishlash hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Rasmning uchinchi qismi klaster boshqaruv mexanizmlarini ifodalaydi. Bunda raqamli monitoring tizimlari, axborot almashuv platformalari hamda innovatsion boshqaruv usullari muhim o'rin egallaydi. Raqamli platformalar klaster ishtirokchilari o'rtasida axborot almashinuvini tezlashtirib, ishlab

chiqarish jarayonlarining muvofiqlashtirilgan holda amalga oshirilishini ta'minlaydi. Natijada ishlab chiqarish jarayonlarining shaffofligi oshadi hamda boshqaruv jarayonlari yanada samarali tashkil etiladi.

Modelning yakuniy qismida raqamli transformatsiya asosida klaster boshqaruvini takomillashtirish natijalari ko'rsatilgan. Jumladan, ishlab chiqarish samaradorligining oshishi, resurslardan samarali foydalanish, innovatsion faoliyatning rivojlanishi hamda hududiy iqtisodiy raqobatbardoshlikning ortishi ushbu modelni joriy etishning asosiy natijalari sifatida namoyon bo'ladi.

1-jadval

Raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlari samaradorligini baholash ko'rsatkichlari

№	Ko'rsatkichlar	Ko'rsatkich mazmuni	Baholash mezonlari	Klaster rivojlanishiga ta'siri
1	Raqamlashtirish darajasi	Ishlab chiqarish jarayonlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi	raqamli platformalar soni, avtomatlashtirilgan jarayonlar ulushi	ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtiradi
2	Innovatsion faoliyat	Klasterda yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etish darajasi	innovatsion loyihalar soni, yangi texnologiyalar ulushi	klaster raqobatbardoshligini oshiradi
3	Kooperatsiya darajasi	Klaster ishtirokchilari o'rtasidagi hamkorlik va ishlab chiqarish aloqalari	hamkor korxonalar soni, qo'shma loyihalar ulushi	ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi
4	Logistika samaradorligi	Mahsulotlarni yetkazib berish va taqsimlash tizimining samaradorligi	transport xarajatlari, yetkazib berish tezligi	ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi
5	Axborot almashuv tizimi	Klaster ishtirokchilari o'rtasida axborot almashish darajasi	raqamli axborot tizimlari soni, ma'lumotlar almashuv tezligi	boshqaruv qarorlarini tezlashtiradi
6	Investitsiya faolligi	Klaster rivojlanishiga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi	investitsiya loyihalari soni, investitsiya hajmi	klaster infratuzilmasini rivojlantiradi
7	Mehnat unumdorligi	Ishlab chiqarish jarayonida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi	ishchi boshiga ishlab chiqarish hajmi	iqtisodiy samaradorlikni oshiradi

8	Innovatsion infratuzilma	Texnoparklar, startap markazlari va ilmiy markazlar mavjudligi	innovatsion markazlar soni	innovatsion rivojlanishni jadallashtiradi
9	Raqobatbardoshlik darajasi	Klaster mahsulotlarining ichki va tashqi bozordagi raqobatbardoshligi	eksport hajmi, bozor ulushi	hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlaydi
10	Barqaror rivojlanish	Klaster faoliyatining ekologik va iqtisodiy barqarorligi	resurslardan foydalanish samaradorligi	uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishni ta'minlaydi

1-jadvalda raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlari samaradorligini baholashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan asosiy ko'rsatkichlar tizimlashtirilgan. Jadvalda keltirilgan indikatorlar klaster faoliyatini kompleks baholash imkonini berib, raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi, innovatsion faoliyat, kooperatsiya aloqalari hamda logistika tizimining samaradorligi kabi muhim omillarni o'z ichiga oladi.

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, ishlab chiqarish klasterlari samaradorligini oshirishda raqamlashtirish darajasi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, ma'lumotlar almashuvini tezlashtirish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini takomillashtirish imkonini beradi. Ayniqsa, raqamli platformalar va axborot tizimlarining keng qo'llanilishi klaster ishtirokchilari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi.

Shuningdek, jadvalda keltirilgan innovatsion faoliyat ko'rsatkichlari klasterlarning raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Innovatsiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, yangi texnologiyalarni qo'llash hamda yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarish

imkoniyatlari kengayadi. Bu esa klasterlarning ichki va tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligini oshiradi.

Jadvaldagi yana bir muhim ko'rsatkich kooperatsiya darajasi bo'lib, u klaster ishtirokchilari o'rtasidagi ishlab chiqarish aloqalarining rivojlanganligini ifodalaydi. Klaster tizimining asosiy afzalliklaridan biri aynan korxonalar, ilmiy tashkilotlar hamda infratuzilma subyektlari o'rtasidagi samarali hamkorlik hisoblanadi. Kooperatsiya aloqalarining rivojlanganligi ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, texnologiyalar almashinuvini jadallashtirish hamda innovatsion faoliyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, logistika samaradorligi klaster tizimining iqtisodiy natijadorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. Logistika jarayonlarini optimallashtirish orqali mahsulotlarni yetkazib berish tezligi oshadi, transport xarajatlari kamayadi hamda ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligi ta'minlanadi. Ayniqsa, raqamli logistika tizimlari klaster ishtirokchilari o'rtasida resurslardan samarali foydalanish imkoniyatini yaratadi.

Jadvalda keltirilgan investitsiya faolligi va innovatsion infratuzilma ko'rsatkichlari ham klaster tizimining barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Investitsiyalar klaster

infratuzilmasini modernizatsiya qilish, bilan birga, texnoparklar, startap yangi ishlab chiqarish quvvatlarini markazlari va ilmiy markazlarning yaratish hamda innovatsion mavjudligi klasterlarda innovatsion texnologiyalarni joriy etish uchun zarur muhitni shakllantirishga xizmat qiladi. moliyaviy resurslarni ta'minlaydi. Shu

2-jadval

Qashqadaryo viloyatida ishlab chiqarish klasterlari rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari (2019-2024 yy.)

Yillar	Klasterlar soni	Ishlab chiqarish hajmi (mlrd so'm)	Eksport hajmi (mln dollar)	Yangi ish o'rinlari (ming kishi)	Raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi (%)
2019	8	1250	85	3.2	18
2020	10	1460	96	3.8	22
2021	13	1720	115	4.4	29
2022	16	2050	138	5.1	37
2023	18	2380	156	5.8	45
2024	21	2760	182	6.5	53

2-jadvalda Qashqadaryo viloyatida ishlab chiqarish klasterlari rivojlanishining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari keltirilgan. Jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda viloyatda klaster tizimini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida klasterlar soni va ularning iqtisodiy samaradorligi sezilarli darajada oshib bormoqda.

Jadvalga ko'ra, 2019-yilda viloyatda 8 ta ishlab chiqarish klasteri faoliyat yuritgan bo'lsa, 2024-yilga kelib ularning soni 21 taga yetgan. Bu esa hududda sanoat kooperatsiyasining kengayib borayotganini va klaster tizimining iqtisodiy rivojlanishda muhim omilga aylanayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, ishlab chiqarish hajmi ham izchil o'sish tendensiyasiga ega bo'lib, 2019-yildagi 1250 mlrd. so'mlik ko'rsatkich 2024-yilda 2760 mlrd. so'mga yetgan. Bu esa ishlab chiqarish jarayonlarida texnologik modernizatsiya, kooperatsiya aloqalarining rivojlanishi hamda resurslardan samarali foydalanish

natijasida ishlab chiqarish samaradorligi oshib borayotganini ko'rsatadi.

Eksport ko'rsatkichlari ham klaster tizimi rivojlanishining muhim indikatorlaridan biri hisoblanadi. Jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2019-yilda 85 mln. dollarni tashkil etgan eksport hajmi 2024-yilda 182 mln. dollarga yetgan. Bu esa klaster tizimi orqali ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligi ortib borayotganini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, klaster tizimining rivojlanishi hududda yangi ish o'rinlari yaratishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Jadval ma'lumotlariga ko'ra, klasterlar faoliyati natijasida yaratilgan yangi ish o'rinlari soni 2019-yildagi 3,2 ming kishidan 2024-yilda 6,5 ming kishiga yetgan.

Jadvalda yana bir muhim ko'rsatkich sifatida raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi keltirilgan. Mazkur ko'rsatkich 2019-yildagi 18 foizdan 2024-yilda 53 foizga oshgan. Bu esa ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirish, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini

joriy etish hamda raqamli platformalar orqali ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarish imkoniyatlari kengayib borayotganini ko'rsatadi.

Raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlarini samarali boshqarish masalasi zamonaviy iqtisodiyotning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Global raqobatning kuchayishi, texnologik o'zgarishlarning tezlashuvi hamda sanoat ishlab chiqarishida innovatsion yondashuvlarning keng joriy etilishi klasterlar faoliyatini yangi bosqichga olib chiqishni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan, ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish raqamli texnologiyalar bilan uzviy bog'liq holda amalga oshirilishi zarur.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqarish klasterlari hududiy iqtisodiy rivojlanishning muhim drayveri sifatida iqtisodiy samaradorlikni oshirish, innovatsiyalarni joriy etish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi. Klasterlar tarkibidagi korxonalar, ilmiy-tadqiqot muassasalari va xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar o'rtasidagi o'zaro integratsiya ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va qo'shimcha qiymat zanjirlarini shakllantirish imkonini beradi.

Raqamli transformatsiya ishlab chiqarish klasterlarini boshqarishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Avvalo, raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, real vaqt rejimida monitoring qilish va boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish imkonini beradi. Internet of Things (IoT), sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data) va bulutli texnologiyalar asosida ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Bu esa

resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va mahsulot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Shuningdek, raqamli transformatsiya klaster ishtirokchilari o'rtasida samarali axborot almashinuvini ta'minlaydi. Yagona raqamli platformalar orqali korxonalar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, ta'minot zanjirlarini optimallashtirish va logistika jarayonlarini takomillashtirish mumkin. Natijada, klaster ichidagi integratsiya darajasi oshib, umumiy iqtisodiy samaradorlik yaxshilanadi.

Biroq, ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish jarayonida bir qator muammolar ham mavjud. Jumladan, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, texnologik investitsiyalarning cheklanganligi, kadrlar malakasining yetishmasligi va innovatsion madaniyatning sust rivojlanganligi ushbu jarayonni sekinlashtiruvchi omillar hisoblanadi.

Xulosa.

Mazkur tadqiqotda raqamli transformatsiya sharoitida ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy iqtisodiyotda klaster tizimi hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda innovatsion faoliyatni rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ishlab chiqarish klasterlarini rivojlantirishda korxonalar, ilmiy-tadqiqot muassasalari, oliy ta'lim tashkilotlari hamda davlat boshqaruvi organlari o'rtasidagi samarali hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi.

Klaster ishtirokchilari o'rtasidagi kooperatsiya aloqalarining rivojlanganligi ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, yangi texnologiyalarni joriy etish hamda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish imkonini beradi.

Shuningdek, tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli transformatsiya jarayonlari ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish tizimini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), Internet of Things (IoT) hamda bulutli texnologiyalar kabi raqamli vositalar ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, logistika tizimlarini optimallashtirish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Qashqadaryo viloyati misolida olib borilgan tahlillar hududda ishlab chiqarish klasterlari faoliyati izchil rivojlanib borayotganini ko'rsatdi. Klasterlar sonining ortishi, ishlab chiqarish hajmining o'sishi hamda eksport ko'rsatkichlarining oshishi klaster tizimining hududiy iqtisodiy rivojlanishda muhim ahamiyatga ega ekanligini

tasdiqlaydi. Shu bilan birga, klaster faoliyatini boshqarishda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish hamda resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, ishlab chiqarish klasterlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

□ klaster ishtirokchilari o'rtasida yagona raqamli boshqaruv platformalarini joriy etish;

□ innovatsion infratuzilmani rivojlantirish hamda ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish;

□ ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirish;

Mazkur takliflarni amaliyotga joriy etish ishlab chiqarish klasterlari faoliyatining samaradorligini oshirish, hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash hamda milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Porter M. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990.
2. Enright M. Regional Clusters and Economic Development. Harvard Business School Press, 2003.
3. Maskell P., Malmberg A. Clusters and Knowledge Creation in Industry. Economic Geography, 1999.
4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.
5. G'ulomov S.S. Raqamli iqtisodiyot asoslari. – Toshkent: Fan, 2020.
6. Abdurahmonov Q.X. Hududiy iqtisodiyot va boshqaruv. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
7. Vaxabov A.V. Milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning nazariy asoslari. – Toshkent, 2018.
8. Jabbarov M. O'zbekiston iqtisodiyotida klaster tizimini rivojlantirish masalalari. – Toshkent, 2021.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining iqtisodiyot tarmoqlarida klaster tizimini rivojlantirishga oid qarorlari.
10. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.

CONTENTS

1	Yang Jie	4-14
	MAPPING THE TREND AND FUTURE DIRECTION OF TOURIST FLOW MONETIZATION MECHANISMS IN ANCIENT CITIES OF WORLD CULTURAL HERITAGE AT THE OMNI-MEDIA ERA	
2	Mu Zhendi	15-34
	VIRTUAL PORT COORDINATION AS A CROSS-BORDER GOVERNANCE MECHANISM FOR SEAPORT-DRY PORT MULTIMODAL TRANSPORT SYSTEMS: EVIDENCE FROM NINGBO-ZHOUSHAN AND TASHKENT	
3	Djalilov Faxriddin Azimovich, Sayfiddinov Shaxzod Baxodirovich	35-42
	DAVLAT ISH BILAN BANDLIK XIZMATI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
4	Xaitov Oxun Nomoz o'g'li, Botirov Og'abek Jasurbek o'g'li	43-48
	YANGI O'ZBEKISTONDA ICHKI TURIZMNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	
5	Абдуллаева Зульфия Иззатовна	49-58
	БИБЛИОМЕТРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ДИНАМИКИ ИЗУЧЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ	
6	Ubaydullaev G'ayrat Zuvaytovich	59-64
	INSON KAPITALINI BOSHQARISH MINTAQANING IJTIMOY-IQTISODIY VA INNOVATION RIVOJLANISHINING OMILI SIFATIDA	
7	Шерматов Ахрор Абдихакимович	65-70
	НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ТЕРМИНУ «ИНВЕСТИЦИИ»	
8	Xolmirzaev Elbek Baxtiyorovich, Ergasheva Farog'at Baxriddin qizi	71-77
	O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA INNOVATION MUHITNI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING ROLI	
9	Azizova Nilufar Ikrom qizi	78-87
	O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOY XIZMATLAR BOZORI MARKETING TADQIQOTLARI TAHLILI VA KO'RSATGICHLARI	
10	Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	88-93
	РОЛЬ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ В ПОВЫШЕНИИ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ	
11	Turayeva Nargiza Rustamovna	94-103
	RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA ISHLAB CHIQARISH KLASSTERLARINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
12	Mahmudova Zarrina Zayniddinovna	104-109
	THE COMPETITIVENESS OF HOTEL ENTERPRISES	
13	Sultanova Nigina Utkurovna	110-116
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MEHMONXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	
14	Sattorov Shahboz Hayrullo o'g'li	117-121
	SANOATNI MODERNIZATSIYA QILISH JARAYONIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI JORIY ETISH YO'NALISHLARI	
15	Norboyev Allayor Islomovich	122-127
	DEMOGRAFIK JARAYONLAR SHAROITIDA YOSHLAR BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	
16	Davronbek Tokhtiev	128-135
	ADVANCING TOURISM-LED ECONOMIC DEVELOPMENT IN TRANSITION ECONOMIES: MULTILATERAL GOVERNANCE AND POLICY INNOVATION STRATEGIES	

17	Ibragimov Aydos Maratovich	136-141
	OLIY TA'LIM MUASSASALARINING TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDAGI RAQOBATBARDOSHLIGINI SHAKLLANTIRISH	
18	Kengboyeva Mavluda Yuldashbayevna	142-149
	BALANCING FINANCIAL AND NON-FINANCIAL REWARDS: EXPLORING EMPLOYEE MOTIVATION AND PERFORMANCE IN EMERGING ECONOMIES	
19	Nizamov Akmal Ahtamovich	150-159
	JAHON SAVDO TASHKILOTI VA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA LOGISTIKA MASALALARI	
20	Nigina Usmanova Marupovna	160-164
	KORXONALARDA INSON RESURLARI TAHLILINI UZLIKSIZ HAMDA TIZIMLI AMALGA OSHIRISHNI TA'MINLOVCHI KOMPLEKS AXBOROT HAMDA KOMPLEKS KO'RSATKICHLAR TIZIMINI O'Z ICHIGA OLGAN "K2+T" MEXANIZMI	
21	Sharifov Shuhrat Saidahmadovich, Sharipova Yuldiz Ilxambek qizi	165-171
	MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA ISTIQBOLLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)	
22	Amirov Akmal Merojovich	172-182
	INKLUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTON TURIZMIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	
23	Ismoilova Feruza Kubaymurodovna, Khasanov: Hasanov G'olibjon Safarboy o'gli, Abdusalomov Nurmuhammad Alisher o'g'li	183-190
	KORXONALAR FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIK VA MEXNAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
24	Aliqulov Samar Abdirashidovich	191-199
	RIJOVJALANGAN MAMLAKATLARDA TURIZM XIZMATLARI BOZORI RAQOBATDOSHLIGINI BAHOLASH VA RIVOJLANTIRISH AHAMIYATI	
25	Sharifov Shuhrat Saidahmadovich, Norboboyev Azizbek Egamberdi o'g'li	200-208
	KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK FAOLIYATINING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI	
26	Rustamov Otabek Akbarovich	209-216
	GLOBAL TURIZM IQTISODIYOTI VA MADANIY MEROSNING MAMLAKATLAR DAROMADLARIGA TA'SIRI: TAHLIL VA O'ZBEKISTON UCHUN ISTIQBOLLI TAKLIFLAR	
27	Xamdamov Asrorbek Ozodjon o'g'li	217-223
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARDA KREDITLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	
28	Jaxonova Odina Xakimjon qizi	224-230
	SUN'IY INTELLEKTNING RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI	
29	Haydarov Jasur Baxodir o'g'li	231-238
	SHAHAR ICHKI TRANSPORT TIZIMINING TURIZM INFRATUZILMASIGA TA'SIRI VA SAMARADORLIGI	
30	Ayubov Ilyos Ilxomovich	239-244
	TURIZM SOHASIDAGI INVESTITSIYA OQIMLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI	